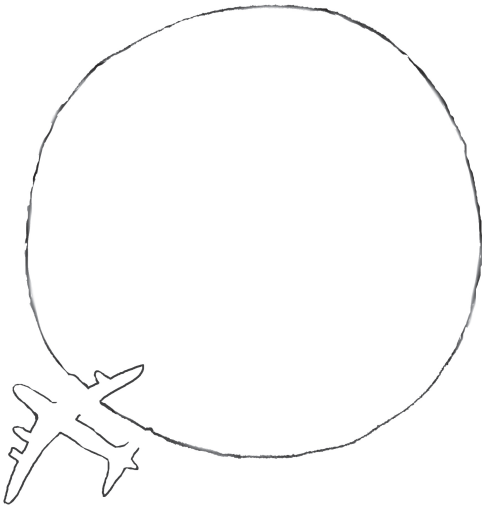

PROLOOG

alles is een enkele reis

New York

Een slepende seconde voor ze in hun vlucht worden opgeslokt schieten de meeuwen uit hun baan. Sierlijk slaan ze rond in de turbulentie voor ze verdwijnen in de gapende bek van de jet-motor. Achter de vleugel vormen stukjes meeuw en rotorblad een wervelend spoor door de lucht dat steeds meer rook bevat. Vertraagd glijden gebouwen voorbij, ze schuiven omhoog totdat het uitzicht asfalt wordt. Met een ruk word ik gedraaid, net als de meeuwen buiten. Bij gebrek aan houvast ontsnapt mijn afgeknotte romp aan de stoelgordel. Ik tol weg als een kogel. Net verbaasde ik me nog over het feit dat we al hier zijn, nog altijd ver, maar toch zoveel dichterbij Amber. Nu raast de eindigheid op mij af. Het kan niet waar zijn. Daar gaat mijn kans op armen en benen.

Maar wacht, ik ben nog niet weg, ik ben nog hier, vliegend door de cabine, Felix achterna. Vlak voor je sterft komt je leven als een film voorbij, zegt men. Maar die laat op zich wachten. Mijn hersens verkeren nog in het gesprek van daarnet, met Felix, voor hij opstond om te gaan pissen.

‘Ik ben verantwoordelijk,’ zei mijn broer. Mijn eerste reflex was hem niet geloven. Net nog. Nu ik door dit vliegtuig vlieg en hij ginds door het gangpad buitelt, merk ik dat deze mislukte landing een perspectief opent dat vragen oproept. Niet over hem, maar over mij. Het verbaast me dat zoveel overdenking past in zo weinig seconden.

‘Is ons idee om naar Houston te gaan werkelijk zo vreemd?’ vroeg Felix, want zojuist heeft de passagier naast hem, wiens neef bij NASA werkt, hem uitgelegd hoe moeilijk het zal zijn om

daar zonder afspraak iemand te ontmoeten. Over Houston heb ik Felix voor ons vertrek niet meer dan enkele instructies gegeven, en zijn indruk dat ik over voldoende informatie beschik voor onze missie naar Amber heb ik niet weersproken. *Reker heeft een plan*. Felix heeft geen idee hoezeer we in het diepe springen. Daar heeft hij wel recht op: dit is ook *zijn* reis.

‘Ik had je meer vragen moeten stellen, meer verantwoordelijkheid moeten nemen. Ja ja, ik weet het: een had-ik-maartje,’ zei hij. Daarbij keek hij mij eerst beschuldigend en vervolgens bijna verontschuldiging aan. Net nog, terwijl ik hem dat sleetse verwijt helemaal niet maakte, misschien wel om wat nu tot me doordringt, dat hij recht heeft op meer informatie. Of zelfs: dat hij ook maar een mens is.

Verantwoordelijkheid.

‘Jouw rol zal simpel zijn, je hoeft mij alleen maar Ambers lab binnen te smokkelen. Ik ben klein, ik pas overal in, een kartonnen doos. In dat lab worden natuurlijk dagelijks verpakte goederen afgeleverd,’ bekte ik, want dat is onze geheimtaal, de ‘bekentaal’. Uit noodzaak geboren omdat ik geen stem heb.

‘In plaats van een lab zou het nog wel eens een gevangeniscel kunnen worden,’ waarschuwde hij. ‘Die zal niet adequaat zijn toegerust voor gasten zonder ledematen.’ Vanwege *illegal entry* van het NASA-lab, bedoelde hij.

‘Kijk niet zo sip, Felix, garnalen zoals ik houden ze zelfs in het slechtste geval niet lang vast. Ik ben gehandicapt, stom en ontoerekeningsvatbaar, de gemiddelde veiligheidsagent weet zich met mij geen raad, die verwijst me naar minder gevaarlijke instanties. Als ze mij arresteren haal jij me dus keurig op en met een beetje mazzel regelt een of ander tv-station een ontmoeting met Amber, want zeg nou zelf, het is toch een sappig verhaal dat wij zo ver gereisd zijn om haar te ontmoeten en om armen en benen te komen halen voor iemand zoals ik? Nou, en vervolgens betaalt dat station of de FBI, of welke club van paranoïde malloten dan ook, onze terugvlucht om van ons af te zijn. Gewoon een deportatie, geen risico dus. Wat zeg ik? Misschien betalen zij mijn armen en benen wel!’

‘Ik ben verantwoordelijk,’ zei Felix met die twijfel op zijn gezicht.

Dat woord dus. ‘Was dat maar waar,’ bekte ik lachend. Nu heb ik daar al spijt van. Ik heb zijn woorden te vaak in twijfel getrokken. Behalve dat dat onaardig is, is het misschien vaker onterecht geweest dan ik dacht.

Hij slaakte zijn zucht van ongeloof, ‘en nu moet ik pissen’. Hij klikte zijn veiligheidsgordel los en stond moeizaam op, te lang uitgesteld natuurlijk want hij haat die benauwde plastic cabines ‘met hun kinderplees op scheenhoogte’. De stewardess was te laat met haar verbod. De landing was ingezet maar hij liep al in dat gangpad tussen de vastgegespte passagiers. Een paar seconden geleden.

Uit de vrije ruimte komt nu het hoofd van een lichtblauwe, blonde vrouw heel snel dichterbij. Vanuit mijn schouders voel ik een reflex die vergeefs vraagt om armen, om mezelf en de stewardess te redden van een rotklap, maar haar krullen, de haar-klem, de geur van haar parfum, enkele haren die een tint donkerder zijn dan... Dan schiet de wereld in massa’s fragmenten uiteen en imploderen mijn zintuigen. Mijn oude samenhang lost op in uiteenvallende tijd. Ik voel vingers voorzichtig om mijn hart schuiven. Mijn leven lijkt kleiner dan de uiterste punt van een scherp mes, prikkend naar een detail dat er net buiten heeft gestaan, alsof het me stiekem observeerde van een klein maar onoverbrugbaar afstandje. Een detail dat veel ouder is dan zes dagen geleden. Een scherf uit de diepste krocht van onze jeugd. Dit is wat ik zie, terwijl ons vliegtuig te pletter slaat:

Over de schouder van de man wiens adem ik nog kan ruiken keken de radeloze ogen van mijn broer mij aan. Ze glinsterden in de bloedhete duisternis van het vensterloze gebouw met de gesloten deuren naast de werf van Walheerden. Mijn neus werd hardhandig in het leer van de zitting gedrukt. Ik ruik het nog, want de geur van leer ken ik door en door. Ook *mijn* schaamte was een mes dat in ons broederverbond sneed. En in ons geheugen. Zes dagen geleden nam ik me een laatste keer voor het zijne

te repareren. Zes dagen geleden was ik nog overtuigd dat de gevaarlijkste plek in mijn eigen geheugen geen gesloten deuren bevatte. De brandweergarage in Walheerden. Zes dagen geleden besloot ik de deadline vast te stellen. Voor ons vertrek naar Amber, vandaag dus, zou ik het monster van onze oude pijn ook in Felix' vizier hebben geschoven, opdat het gezien kon worden, door ons beiden, niet alleen door mij. Ik was er dichtbij. Die deadline heb ik bijna gehaald.

Wat nu overblijft na de klap op het asfalt van JFK Airport is een fel projectielampje. Een puntje hoop. Een kijkgat in de lege ruimte, in de tijd. Nu zou mijn hele leven aan mij voorbij moeten trekken. Die levensfilm. Alleen als je doodgaat, is dat de regel?

Waarom toon je niks, verdomme? vraag ik aan de Grote Projector.

Geen antwoord.

Waarom?

Omdat je vloekt, meen ik te horen.

Nou en?

Juist als ik voel hoe de vingers verder om mijn hart schuiven, besef ik dat 'nu' al bijna niet meer bestaat, dat de tijd aanstalten maakt om op te krassen. Tegelijk realiseer ik me dat het allemaal is begonnen bij beelden uit de brandweergarage naast de werf in ons geboortedorp, dus niet echt bij het begin, maar

Zes dagen geleden in Walheerden

scharrelt een muis rond op zoek naar etensresten in dat oude vensterloze gebouwtje bij de loswal aan de Zuid. Ik zie hem.

Hij snuffelt aan een zware roestige metalen staf. Misschien ruikt hij een voorouder. Sinds de vrijwillige brandweer is opgeheven wordt dit bouwsel alleen nog gebruikt voor opslag van wat onbeduidende rommel. De functie is inmiddels zo onbepaald als de locatie. Nu bestrijden professionele spuitgasten vanuit een kazerne in een groter dorp dan Walheerden de plaatselijke branden.

Ik ken deze ruimte. Nieuw is het oude stof op de vloer, in de opgestapelde veilingkisten, tussen en in de lege potten in de houten schappen. Stof op het gesneden paard, dat deels nog schuilt in het compacte hout, nauwelijks groter dan de muis. De herinnering aan wat hier gebeurde huist nog in de kalk op de muur, misschien zelfs in dat zwijgende stukje hout. Het vraagt moed om die nog op te roepen.

De strook kleigrond waarop ons dorp is gevestigd, wordt begrensd door de Noord- en de Zuidrivier. Een doorsnijding van het land bij Walheerden verbindt onze twee rivieren via een sluis en maakt het gebied tot een landtong. Vroeger bestond aan de andere kant van Walheerden een tweede waterverbinding tussen beide rivieren. Ze beschermden de bebouwde kom van onze voorouders tegen overstromingen door overtollig Noordwater naar de Zuidrivier te leiden. Een deel van het jaar lag het dorp op een eiland. Dit isolement speelde mee in het selectieproces dat de huidige Walheerdenaar voortbracht. Die dopt zijn eigen boontjes. Wij ook. Veel van de hulp die Walheerdenaren elkaar geven bestaat uit hulp om een toontje lager te zingen. Gesprekken gaan daar over voorwerpen en handelingen. Andere gesprekken over mensen gaan over andere mensen. Misverstanden handelt men af met daden. Daden worden gericht op voorwerpen, bij voorkeur die van anderen. Als daarna de dood van de een en gevangenneming van de ander niet volgen, treedt een gespannen detente in, die jaren kan duren. Degene die het best uit de strijd komt of de sterkste vrienden heeft, beschouwt zichzelf in dat interbellum als overwinnaar. Dat weerhoudt de ander er niet van hetzelfde te doen.

De enige dorpeling die conflicten kon beslechten was de oude Steur, maar die leeft niet meer. Hij was onze vriend. De Steur had contact met het koele water. Dat water kende hij, al was het een mysterie. Je kon het aan hem zien.

‘Steur, wat is dan het koele water?’

‘Dat is het water onder ons.’

‘O, het grondwater?’

‘Dieper.’

Ambitie om als arbiter op te treden had de Steur niet, toch liet hij zich er soms toe verleiden. Dan stak hij van wal met de woorden: ‘Maar er zijn geen garanties. Liefdeloosheid kun je alleen met liefde te lijf. En dat zal je zelf moeten doen.’

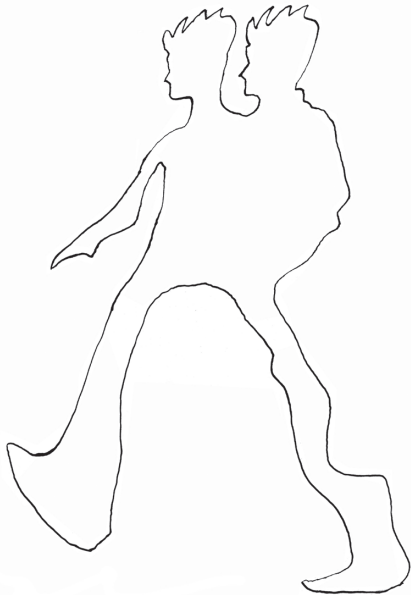
Dat woord ‘liefde’ vinden de meeste Walheerdenaren merkwaardig wanneer het niet uit de mond van een dominee komt. Alleen die heeft een excuus voor zo’n slap woord. En de Steur was van alles, maar zeker geen dominee. In de kerk heb ik hem nooit gezien.

Mijn broer en ik bekeken ons dorp vooral met de ogen van pa Per, onze teamleider. Hem zagen we helpende handen weigeren na de aftocht van ma Nina en opa Archibald omdat de Kokkelkeuken geen pottenkijkers kon gebruiken. Ons geploeter verdroeg geen argusogen die zochten naar voer voor kwaadwillende tongen. Nu de beelden van mijn leven aan me voorbijtrekken, zie ik scherper hoe de muren rezen om en in de restanten van ons gezin.

Deze laatste seconden van mijn bestaan kunt u mij geen update van die samenleving daar meer vragen, hooguit een impressie van onze geschiedenis. Kijk, daar ga ik. Met mijn broer.

HOOFDSTUK EEN

zeker,
ook ik heb momenten gekend waarop ik had willen
wegdrijven en sluimeren in een onschuldige wereld,
ver boven onze geschiedenis en dit dorp,
in fantasieën en vreemde vergezichten,
maar daarvoor miste ik dat specifieke geloof
of ongelooft

Zes dagen voor de reis naar Amber

Walheerden

In de auto praten we nauwelijks met elkaar. Te gevaarlijk, want dan moet hij te vaak naar mijn mond kijken.

Als een plompe wachter kondigt het silhouet van de toren van Zoutbrugge ons dorp tussen de rivieren aan. Stil verzet het winterklare land zich hier tegen een donkere lucht, en wie weet ook tegen de opdracht die ik ons heb gesteld. Na het eerste bord met de aankondiging van Walheerden leiden de Noord- en de Zuidrivier de wielen van het provinciale verkeer naar de sluis waarin beide zich vermengen. Daarachter slaat ons geboortedorp zijn grenzen van water en dijken om ons heen.

‘Uuuu uuuu erri uuuh,’ brult Felix onverwacht.

Ik schrik me lam. Vindt hij leuk.

Voor de zoveelste keer roept de torenspits met zijn vergulde haan de herinnering op aan de geheimzinnige brand die het dorp in onze jeugd opschrikte, waarin die spits sneuvelde. Niet de naar beneden donderende haan kostte daarbij de commandant van de vrijwillige brandweer het leven, maar een paar op elkaar gesoldeerde muntjes. Ondanks mijn vroege agnostische inslag kon ik me niets anders voorstellen dan dat het de straf van God was. Niet onmiddellijk, maar lang had Hij niet op zich laten wachten.

Ik bestudeer het profiel van de chauffeur, mijn tweelingbroer. Kokkelkop.

‘Wat zie je?’ vraagt hij met een blik mijn kant op. Vrijwel meteen kijkt hij weer voor zich. Focus op de weg, goed. Zijn hand ligt losjes over de knop op de lange versnellingspook die door de rubbermat op de vloer prikt. Precies zo herinner ik me de hand